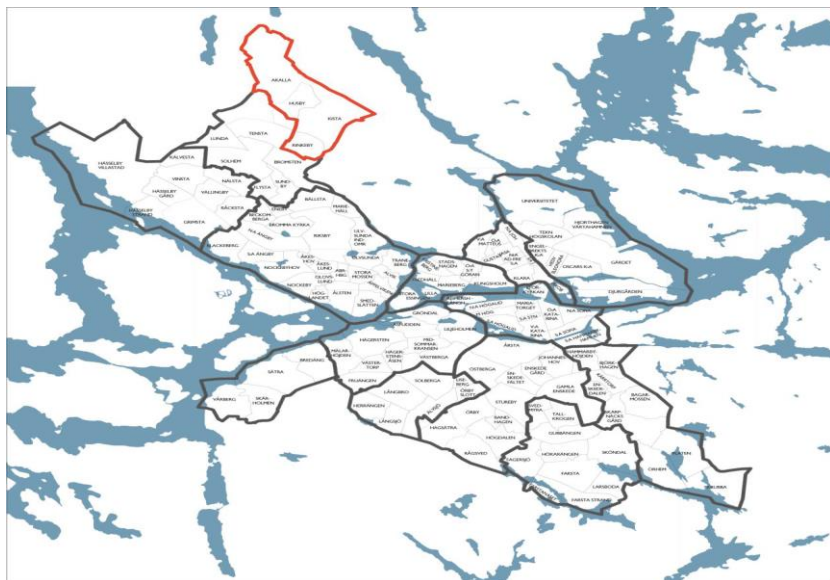

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism

Rinkeby-Kista
Maj 2017

Sammanfattning

I maj 2016 beslutade kommunstyrelsen om stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism. Dessa riktlinjer hör till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram. En av flera åtgärder som beskrivs i riktlinjerna är att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner.

I denna handlingsplan definieras tre olika våldsbejakande extremistiska miljöer; *den autonoma miljön*, *vit makt-miljön* och *den islamistiska extremistiska miljön*. Dessa miljöer förespråkar våld för att nå sina ideologiska syften och har en avsikt att förändra ett statsskick.

Lokal lägesbild

Enligt kartläggningen framgår att det i nuläget inte finns några tecken på vare sig organiserad autonom- eller vit makt-miljö i stadsdelsområdet. I stadsdelsområdet bedöms den våldsbejakande islamistiska extremismmiljön vara den mest förekommande och relevanta utifrån antalet brottsaktiva. Flera av respondenterna uppger att de känt oro för någon som uttryckt extrema våldsbejakande åsikter, glorifierat terrordåd eller talat om att resa för att kriga. Det har även kommit till uttryck från civilsamhället att anhöriga till resande inte vet var de kan få stöd.

Förebyggande- och förhindrande arbete

Förebyggande- och förhindrande arbete sker inom ramen för ordinarie verksamheter. Dock finns utvecklingsbehov som kan komplettera ordinarie verksamheter för högre beredskap att motverka våldsbejakande extremism samt ge stöd till anhöriga och personer som vill lämna våldsbejakande grupperingar.

Sammanfattningsvis gör förvaltningen idag följande insatser som kan förebygga en utveckling av våldsbejakande extremism:

- Det finns en styrgrupp och en samordnare för arbetet mot våldsbejakande extremism. Vissa personalgrupper har erbjudits utbildning i frågan samt samverkan med samfunden har skett i form av medel för utbildningar.
- Förvaltningen avser utveckla stadsdelscenters för att komma närmare medborgarna och därmed öka tilliten, delaktighet och demokratin.
- Flera personer arbetar riktat mot ungdomar för öka delaktigheten och demokratin.

- Våldsförebyggande programmet MVP implementeras just nu i två grundskolor.
- Socialpedagoger arbetar i grundskolan för att hjälpa elever som riskerar att inte ha fullständiga betyg i åk 9 och fältassistenter arbetar uppsökande mot både yngre och äldre ungdomar.
- Familjehuset erbjuder stöd till föräldrar med barn upp till och med 18 år.
- Socialtjänsten erbjuder sociala insatsgrupper för både unga och äldre som vill hoppa av kriminalitet.

I handlingsplanen ingår även följande utvecklingsområden; en bredare samverkan med fler aktörer, utbildning av personal, utveckling av rutiner vid oro och utveckling av insatsen *sociala insatsgrupper* (SIG) inom förvaltningen.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund.....	6
Definitioner	7
Lokal lägesbild och handlingsplan	11
Förebyggande arbete.....	13
Nuvarande insatser	13
Åtgärdsområden.....	15
Förhindrande arbete	16
Nuvarande insatser	16
Åtgärdsområden.....	17
Samverkan	18
Nuvarande insatser	18
Åtgärdsområden.....	19
Genomförande och uppföljning.....	20
Sammanfattad åtgärdsplan	20

Bakgrund

I maj 2016 beslutade kommunstyrelsen om stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism. Dessa riktlinjer hör till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram. Syftet med riktlinjerna är att tydliggöra övergripande inriktning, ansvarsfördelning och uppgifter för stadens arbete mot våldsbejakande extremism. I enlighet med dessa inrättades en central samordnare för att koordinera stadens arbete. Till sin hjälp har den centrala samordnaren utsedda samordnare i alla stadsdelsförvaltningar samt i social-, utbildnings-, idrotts-, kultur- och arbetsmarkandsförvaltningen. I budget 2017 framgår att stadens arbete mot våldsbejakande extremism ska stärkas med utgångspunkt i de beslutade riktlinjerna.

Följande övergripande inriktning ska känneteckna stadens agerande för att motverka våldsbejakande extremism.

- *Det demokratiska samhället ska värnas*
- *Arbetet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*
- *En stad som håller samman ska minska extremismens grogrund*
- *Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i staden*
- *Stärkt central samordning och ökad lokal samverkan*
- *Samverkan med civilsamhället ska utvecklas*

En av flera åtgärder som beskrivs i riktlinjerna är att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. De lokala handlingsplanerna ska syfta till att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå. Handlingsplanerna bör inbegripa även externa aktörer som kan identifieras för de åtgärder som avses genomföras och tydliggöra vilka aktörer som är ansvariga för arbetet.

I riktlinjerna framgår även att alla stadsdelsnämnder ska ha aktuell kunskap om läget avseende våldsbejakande extremistiska rörelser. Lägesbilden kring våldsbejakande extremism ska tas fram tillsammans med lokalpolisen och andra berörda aktörer. Utifrån analysens resultat ska göras en bedömning av hur det fortsatta arbetet ska bedrivas och vilka aktiviteter som ska genomföras. Relevanta, befintliga aktiviteter ska beskrivas och genomföras utifrån den lägesbild som sammanställs.

Definitioner

I en demokrati har alla rätt att uttrycka sina politiska åsikter, även sådana som kan uppfattas som obekväma. Politiska handlingar som står i strid med demokratins grundläggande spelregler kan dock aldrig accepteras. Det är därför viktigt att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.¹ Det finns flera olika definitioner som används och fenomenet kan beskrivas som att det är miljöer och individer som använder våld, hot eller begår andra brott för att nå ett politiskt eller religiöst motiverat mål. I begreppet inkluderas också djurrätts- och miljörettsextremister då dessa har en politisk agenda som accepterar att den nås genom brottslig verksamhet. Nedan framgår definitioner av olika begrepp som används kring våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande – med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmåna till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en viss sak.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål.

Radikalisering är en social process och det finns olika uppfattningar om hur processen går till. För att skilja ut den icke-våldsbejakande radikaliseringsprocessen från den våldsbejakande används här säkerhetspolisens smalare definition: Den process som leder till att en person eller en grupp stödjer eller utöver ideologiskt motiverat våld för att främja en viss sak.

De individer som anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer har nästan alltid genomgått en radikaliseringsprocess där det går att identifiera betydande likheter i radikaliseringsprocessen oavsett till vilken ideologi en person radikaliserats. Våldsbejakande extremism går att urskilja i skilda religiösa och kulturella sammanhang. Generellt beror våldsbejakande extremism på tre grundläggande komponenter; upplevda orättvisor eller kränkningar,

---

¹ Kommittédirektiv 2014:103 *En nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism*

våldsförespråkande ideologi som pekar på orättvisor, förklarar deras orsak och vad som bör göras för att åtgärda orättvisorna samt sociala sammanhang där ideologin internaliseras. Dessa tre komponenter kan kombineras på unika sätt hos individer och har varierande betydelse. Krafter som påverkar individen i den riktningen kan vara, att individen är sökande efter spänning och gemenskap, är ideologiskt intresserad eller har personer i familjen eller i den sociala närmiljön som är våldsfrämjande. Radikalisering sker ofta via sociala kontakter, men även genom föreläsningar och propaganda. Mycket av detta sker via sociala medier och andra delar av internet.²

I denna handlingsplan definieras tre olika våldsbejakande extremistiska miljöer; *den autonoma miljön*, *vit makt-miljön* och *den islamistiska extremistiska miljön*. Dessa miljöer förespråkar våld för att nå sina ideologiska syften och har en avsikt att förändra ett statsskick. Nämda våldsbejakande extremistmiljöer bedriver brottslig verksamhet i Sverige men brottsligheten kan även riktas mot andra stater. Både den autonoma miljön och vit makt-miljön delar även synsätt i vissa specifika frågor. Det finns flera gemensamma måltavlor och en gemensam syn på vissa internationella politiska förhållanden.

Autonoma miljön

Inom den autonoma miljön finns personer som genom våld och andra brott driver en kamp för vad som beskrivs vara ett klasslöst samhälle där alla är lika mycket värda och kan leva fria i samhället utan någon form av förtryck genom till exempel rasism, sexuellt förtryck eller strukturellt förtryck genom orättvist ägande. Det nuvarande demokratiska systemet anses inte vara tillräckligt demokratiskt för att vara legitimt, inte heller som väg till förändring. Utöver opinionsbildande aktiviteter anses det motiverat med våld och andra brottsliga metoder då man anser att de lagliga metoderna inte räcker till. Det den autonoma miljön strävar efter är ett samhälle utan styre från någon auktoritet. Den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre från folket. Vissa sammanslutningar inom den autonoma miljön menar att ett nytt styrelseskick endast kan uppnås genom revolution. På kortare sikt är målet att försvara arbetarklassen vilket kan innefatta allt från fysiska attacker på meningsmotståndare till laglig lobbyverksamhet för förändrad lagstiftning.

---

² Rapport Regeringskansliet *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser* (2014)

Vit makt-miljön

Inom vit makt-miljön är idealsamhället auktoritärt styrt. Det finns flera olika idéströmningar, dock med en igenkännbar retorik där det finns en tydlig rasism och ett motstånd mot ett samhälle där personer av olika kulturer och etnisk härkomst lever tillsammans med lika fri- och rättigheter. Det finns därtill ett hat mot judar, romer och personer som inte följer heteronormen. Vit makt-miljön ser framför sig ett etniskt homogent samhälle där det inte förekommer inslag av andra kulturer. De menar att människosläktet kan delas in i raser och de ser negativt på invandring av människor som de inte räknar till den vita rasen. Inom vit makt-miljön verkar det finnas drivkrafter för tydlig struktur, ordning och totala lösningar. Sedan en tid präglas delar av vit makt-miljön av en utveckling där man oftare talar om kultur istället för ras. De använder benämningar som patriotism eller ”nationella rörelsen” för att beskriva sig själva.

Våldsbejakande islamistiska miljön

Den svenska våldsbejakande islamistiska miljön inspirerades övergripande av en salafistisk-jihadisk ideologi. Detta ideologiska paraply förenar både al-Qaida och Islamiska Staten (IS). IS är en utbrytarorganisation från al-Qaida och skillnaden dem emellan ligger närmast i att IS har en mer extrem syn på vilka de uppfattar som fienden. Enligt IS är alla som inte delar deras ideologi att betrakta som motståndare, vilket innebär att även muslimer som inte överensstämmer med gruppens övertygelser utmålas som fiender och utgör legitima måltavlor.

Gemensamt för dem båda är dock att ideologin motiverar attentat mot civila, dels enligt deras egen logik som svar på ockupation av muslimska länder och våld mot muslimer, dels som ett svar på upplevda kränkningar av islam. Målet som beskrivs är att genom våld införa ett islamiskt styre (sharia) inom ramen för en domedagsprofetia. Det västerländska demokratiska styrelseidealet, kolonialismen och förhållanden som tillskrivs västvärlden anses ha fördärvat islam. Västvärldens sekularisering och sätt att leva görs då även till mål för angrepp från miljöns extremister.

I samband med inbördeskriget i Syrien och de spridningseffekter som följde i närliggande länder lyckades IS skickligt profitera på det maktvakuum som uppstod. Genom propaganda på social media attraherade gruppen många anhängare, och när de utropade sitt kalifat i juni 2014 ökade tillströmningen till en nivå som saknar historisk jämförelse. Idag beräknar säkerhetstjänster att drygt 5000 individer rest från Europa för att ansluta sig till gruppen.

IS har även uppmuntrat till att anhängare bör utföra attentat i sina hemländer – med de vapen de har att tillgå. Många av de terrorattentat som drabbat Europa sedan 2014 kan härledas till IS - antingen genom attentatspersoner som har haft direkt kontakt med terrororganisationen, eller som på något sett inspirerats av dess upprop och ideologi.³

Forskning

I en forskningsöversikt från Segerstedtsinstitutet förekommer ett antal komponenter som lyfts fram som verksamma för arbetet mot våldsbejakande extremism i första linjen; det vill säga komponenter som forskningsmässigt och politiskt anses vara viktigt för att motverka rekrytering, uppmärksamma risker och skapa möjligheter att lämna extremistiska miljöer. Snarare än att söka efter en möjlig metod att implementera eller att övervaka och disciplinera människor finns det anledning att se till att socialarbetare och pedagogisk personal ges möjlighet att arbeta enligt följande komponenter:

- Att ha en fungerande samverkan mellan myndigheter.
- Att ha en lokal förankring.
- Att involvera anhöriga och civilsamhälle.
- Att tillgodose demokrati, mänskliga rättigheter och tillgång till välfärd.
- Att se människan, inte ideologin.
- Att kritiskt och reflexivt granska den egna organisationens.⁴

Det talas ofta om drivkrafter och dragningskrafter, så kallade push- och pullfaktorer. Radikalisering kan ske hos en enskild individ eller samtidigt hos en grupp av personer. Sammanfattningsvis kan sägas att ideologierna förefaller vara av mindre betydelse jämfört med de sociala och psykologiska aspekterna när man försöker hitta orsaksförklaringar till våldsbejakande radikalisering.

Exempel på push-faktorer:

- spänningssökande
- identitetssökande
- upplevt förtryck eller diskriminering
- upplevd kulturkrock
- upplevd orättvisa och bristande framtidstro
- begränsad social mobilitet
- låg självkänsla och tendens att lägga ansvar hos andra än sig själv
- frustration över samhällsutveckling och viljan att påverka
- personliga traumatiska erfarenheter

---

³ Försvarshögskolan, 170628

⁴ Segerstedtsinstitutet *Socialt arbete, Pedagogik och arbetet mot så kallad våldsbejakande extremism - En översyn* (2016)

- våldsfascination
- meningssökande
- funktionsnedsättning som kan öka ovanstående faktorer

Exempel på pullfaktorer:

- social gemenskap
- erkännande och uppmärksamhet
- vänskap och betydelse i gruppen
- känsla av makt
- ideologisk övertygelse om att ”göra rätt”
- tillgång till enkel förklaring till fel i samhället eller egna upplevda orättvisor

Dessa faktorer kan ha betydelse för om en individ radikaliserar in i en våldsbejakande miljö. Samtidigt kan många personer ha liknande erfarenheter och upplevelser utan att bli radikaliserade. Det finns också faktorer som motverkar radikalisering, till exempel starka engagemang på annat håll, familjeåtaganden, relationer med personer utanför miljön. Det är med andra ord ett komplext fenomen och de uppräknade faktorerna bör därför endast användas för att skapa förståelse för fenomenet.

Extremism uppstår där det finns en grogrund utifrån sociala och politiska förhållanden och där en individs individuella riskfaktorer sammanfaller med skeenden i samhället. Det innebär att det är svårt att identifiera vilka som befinner sig i riskzon för att bli våldsbejakande extremister. I sammanhanget kan det vara värt att ha i minnet att profiler baserade på stereotypiska antaganden utifrån religion, etnicitet, kön, socioekonomisk status inte bara är diskriminerande utan också ineffektivt.⁵

Lokal lägesbild och handlingsplan

I Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har styrgruppen för våldsbejakande extremism tillsatt en samordnare som fått i uppdrag att tillsammans med en referensgrupp ta fram en handlingsplan. Handlingsplanen avser år 2017 och innehåller en lägesbild och beskrivning av befintligt arbete samt potentiella utvecklingsområden utifrån ett förebyggande- och förhindrande perspektiv. I arbetet mot våldsbejakande extremism kommer kopplingen till stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck att beaktas.

---

⁵ Polismyndighetens riktlinjer för lokalt brottsförebyggande arbete avseende våldsbejakande extremism (2016)

Den lokala lägesbilden har tagits fram genom intervjuer och enkätfrågor till berörda verksamheter samt civilsamhället i området, även polisen har lämnat aktuella uppgifter. Underlaget har samlats in från; socialtjänst, jobbtorg, skolor, fritidsverksamheter, medborgarkontor, ungdomsmottagning, medborgarvårdar, fastighetsbolag, Järvapsykiatri, medborgare och religiösa samfund. Dock har inte samtliga respondenter svarat.

En klar lägesbild är beroende av olika aktörers informationsbenägenhet bland annat utifrån sekretesslagstiftningen. Den lokala lägesbilden är en ögonblicksbild i nuläget och gör inte anspråk på att vara heltäckande utifrån att det kan finnas ett mörkertal och ger därmed ett visst mått av osäkerhet..

Avgränsning

Handlingsplanen gör inte anspråk på precisa evidensbaserade åtgärder då kunskapsläget inom forskningen fortfarande är under utveckling. Handlingsplanen ligger snarare till grund för vidare utvecklingsarbete och klargörande av vem som ansvarar för vad, och vilka konkreta åtgärder som krävs. Då det är en lokal handlingsplan omfattas endast åtgärder och förslag som förvaltningen har rådighet över, detta innebär till exempel att stadsdelsområdets skolor är undantagna från handlingsplanen. Dock har skolorna ingått i den kartläggning som förvaltningen genomfört i syfte att ta fram den aktuella lägesbilden.

Lägesbild

När det gäller den autonoma miljön och vit makt-miljö finns det ett fåtal kända individer i området. Det finns dock inga tecken på en aktiv verksamhet utan brotten begås utanför Järvaområdet. Den våldsbejakande islamistiska miljön bedöms för närvarande av polisen som regionens och Järvaområdets mest förekommande utifrån perspektivet; antal potentiellt brottsaktiva personer. Det finns kriminella nätverk med ett stort antal brottsaktiva islamister som är aktiva både med ideologiskt motiverad brottslighet och med konventionell försörjningsbrottslighet. Vidare fungerar medlemmarna som främjare och organisatörer av aktivism inriktad mot stöd till terrorattentat och terrornätverk i andra stater, bland annat flera av de senaste årens terrorhändelser i Europa. Enligt kartläggningen är det i nuläget några få personer från området som åkt för att ansluta sig till daesh eller al shabab. Dock har resandet

under senare tid minskat. En del individer har återvänt men lägesbilden över detta är oklar.⁶

Flera av familjerna vars anhöriga har rest bor i stadsdelsområdet. Dessa familjer har lite eller ingen information om vad som hänt deras närstående och flera känner hopplöshet och har hamnat i kris vilket påverkat hela familjen. Enligt respondent från civilsamhället har en del av familjerna upplevt att det varit svårt att få stöd och krisbearbetning som anhörig.

Psykiatrin har mött personer med psykisk sjukdom som gett uttryck för våldsbejakande sympatier. Övriga verksamheter i kartläggningen har mött personer som uttryckt sympatier för våldsbejakande extremism och/eller avsett resa för att strida, några av dessa har ett pågående missbruk, och vissa står utanför arbetsmarknaden. I stort sett alla individer som nämnts i kartläggningen, där någon känt allvarlig oro, är personer över 18 år. Beträffande de yngre åldrarna så finns det ungdomar som säger sig sympatisera med våldsbejakande handlingar utifrån ett religiöst eller politiskt perspektiv. Det har även vid enstaka tillfälle förekommit att småsyskon berättat att äldre syskon rest.

Förebyggande arbete

Nuvarande insatser

Universell prevention

En grundförutsättning för att enskilda personer inte ska dras till våldsbejakande extremistmiljöer är att barn och unga får goda uppväxtvillkor med förutsättningar att klara skolan, ha en meningsfull fritid och möjlighet till arbete. Grunden i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism vilar på tillit, jämlikhet och delaktighet. Enligt stadens intentioner ska stadsdelsförvaltningarna fokusera på att motverka utanförskap och förebygga att enskilda individer attraheras av våldsbejakande miljöer. Stadens insatser mot våldsbejakande extremism har särskilt hög prioritet inom stadens arbete för att förebygga kriminalitet. Arbetet mot våldsbejakande extremism ska inkluderas i det befintligt främjande och förebyggande arbetet och kombineras med demokratistärkande insatser och aktiviteter för att skapa ett motståndskraftigt samhälle.

---

⁶ Lägesbild Lokalpolisområde Järva (2017)

Förvaltningen har sedan ett par år en styrgrupp och en arbetsgrupp för frågor gällande våldsbejakande extremism. Nuvarande styrgrupp består av berörda verksamhetsområdeschefer, en samordnare, en medborgarvärd, säkerhetsansvarig samt ansvarig polis.

Förvaltningen har de senaste åren, i väntan på stadens riktlinjer, erbjudit en del av de berörda verksamheterna utbildning i form av föreläsningar med forskare inom ämnet samt representanter från Nationella samordnaren. Nämnden har även beviljat medel till två moskéer för att bedriva utbildning och ge information till unga vuxna samt föräldrar. Islamiska förbundet Järva har utbildat föräldraambassadörer som har till uppgift att stötta andra föräldrar i myndighetskontakter samt öka kunskapen om socialtjänst och hälso- och sjukvård.

För att öka tilliten och komma närmare medborgarna kommer två stadsdelscenters att utvecklas under 2017/18 vilket innebär att delar av förvaltningen samlokaliseras i Rinkeby samt Husby. Även några skolor kommer att öppnas för civilsamhället på kvällstid för att därigenom öka medborgarnas delaktighet och möjligheter till att driva föreningar och anordna aktiviteter. Föreningar kan även söka bidrag för aktiviteter som främjar medborgarna. Förvaltningens ungdomsstrateg för demokrati och delaktighet har tagit fram en handlingsplan med ett antal förslag på hur ungas delaktighet och inflytande kan öka. Vidare finns en projektjänst som utreder flickors fritid och delaktighet, utredningen ska mynna ut i en rapport med förslag på åtgärder.

Barn och unga med funktionsnedsättning har en ökad risk för att hamna i utanförskap och kan behöva extra stöd i att hitta sammanhang och klara skolan. Det handlar framför allt om unga med intellektuell och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. I förebyggande syfte har förvaltningen en samordnare för fritidsfrågor för barn och unga med funktionsnedsättning.

Ett långsiktigt våldsförebyggande arbete har initierats av förvaltningen i samarbete med två av de kommunala grundskolorna i området. Utbildning av skolpersonal, fältassistenter ungdomsgårdspersonal, polis samt räddningstjänsten i metoden *Mentors in Violence Prevention* (MVP) pågår.

Förvaltningens säkerhetsansvarige sammanställer tillsammans med polisen en checklista inför varje helg vilket ger ett underlag för bedömning av risk för social oro och för att skapa en gemensam lägesbild. Genom tidig identifiering av risker ökar möjligheterna att olika samhällsaktörer fångar upp och identifierar dessa för att kunna

vidta gemensamma åtgärder i rätt tid. Stadsdelsförvaltningen, polisen och övriga ”goda krafter” arbetar tillsammans i syfte att förhindra ryktesspridning och för att skapa trygghet och tillit bland boende. Detta samarbete kan möjliggöra upptäckt av eventuella risker när det gäller våldsbejakande extremism.

Det finns idag ett antal verksamheter som har möjlighet att upptäcka och möta personer med sympatier för våldsbejakande extremism. Förvaltningens fältassistenter möter ungdomar i olika miljöer och kan i sitt uppsökande arbete upptäcka unga som löper risk för att dras in i våldsbejakande grupperingar. Även medborgarvärdar, ungdomsgårdspersonal, förskolepersonal, personal på medborgarkontoret och föräldrarådgivare kan i sina uppdrag möta unga och/eller vuxna medborgare som uttrycker sympatier för våldsbejakande extremism eller som avser åka för att strida i annat land. De kan även möta någon som känner oro för att en anhörig eller vän har våldsbejakande sympatier.

Enligt stadens riktlinjer ska stadens arbete utgå från de forskningsresultat som finns samt löpande ta del av ny kunskap på såväl nationell som internationell nivå. Samordnaren och nämnd medborgarvärd kommer under perioden april-oktober 2017 genomgå en utbildning på 7,5 p. vilken anordnas av den Nationella samordnaren i samarbete med Lunds universitet och Segerstedtinstitutet.

Åtgärdsområden

Berörda medarbetare behöver vara väl insatta i den lokala lägesbilden; vilka grupperingar som är aktiva, var de håller till och miljöer där individer kan tänkas rekryteras. Kunskap om olika gruppers symboler och andra kännetecken, till exempel kläder, är också betydelsefullt liksom kunskap om vart medarbetare och medborgare ska vända sig när det finns misstanke att en person håller på att radikaliseras eller på annat sätt stödjer, rekryterar eller förespråkar våldsbejakande extremism. Enligt stadens riktlinjer ligger ansvaret för utbildning av vissa personalgrupper hos stadsledningskontoret, berörda avdelningschefer ska ge förutsättningar för berörd personal att ta del av stadens utbildningar.

Enligt stadsledningskontoret bör förvaltningen dokumentera händelser såsom manifestationer, demonstrationer och andra händelser som kan kopplas till våldsbejakande extremism. Allt klotter på stadens fastigheter gällande våldsbejakande extremism ska läggas in i stadens incidentrapporteringssystem (IA).

Mottagningsgruppen inom avdelningen Socialtjänst – vuxna ska rapportera alla inkommande samtal från Rädda Barnens orostelefon till samordnaren. Preventionssamordnaren för loggbok över rapporterade händelser.

Enligt stadens riktlinjer har civilsamhället en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism och därför bör aktörer med hög trovärdighet ges goda förutsättningar i arbetet. Stadens nämnder kan ge riktade bidrag till organisationer som arbetar förebyggande. Förvaltningens riktlinjer för bidragsgivande ska ses över så att det framgår att inget stöd ges till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Vid bidragsgivning ska en tydlig plan för uppföljning göras vilken ska följas upp noggrant och utvärderas av nämnden. Detta gäller även uthyrning/utlåning av lokaler till föreningar/intressegrupper. Rutiner kring detta ska ses över.

Förhindrande arbete

Nuvarande insatser

Selektiv- indikerad prevention

Med förhindrande arbete menas insatser och åtgärder som riktas mot personer som håller på att hamna i, eller befinner sig i våldsbejakande extremistmiljöer samt ge konkret stöd till anhöriga eller närstående. Åtgärder ska vidtas skyndsamt när det finns kunskap om; etablerade extremistgrupperingar i området, individer som rekryterar till extremistgrupper eller individer som uppvisar riskbeteenden knutna till våldsbejakande extremism. Fokus för socialtjänsten är att stödja individen utifrån dennes särskilda behov och förhindra att han eller hon dras in i destruktiva miljöer. Socialtjänsten har till uppgift att förebygga att barn och unga dras in i våldsbejakande extremism och stödja de som är involverade att lämna dessa miljöer.⁷ Socialtjänsten kan endast vidta åtgärder för unga under 18 år och i vissa fall upp till 21 år. Förvaltningen erbjuder idag unga under 18 år och deras föräldrar möjlighet att ingå i SIG-verksamhet, dock krävs samtycke av både föräldrarna och ungdomen. Socialtjänsten kan även ge behovsprövade insatser i såväl öppna former som placering utanför hemmet endera på frivillig grund med stöd av socialtjänstlagen eller med stöd av,

---

⁷ Socialstyrelsen *Våldsbejakande extremism - Stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna* (maj 2016)

lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, (LVU). Socialtjänsten kan också erbjuda råd och stöd.

En mycket viktig skyddsfaktor är att unga klarar skolan med godkända betyg. Sedan några år tillbaka finns yrkesgruppen socialpedagoger i våra fyra kommunala grundskolor, dessa personer har till uppgift att stötta elever med hög skolfrånvaro samt risk för att inte få gymnasiebehörighet. Socialpedagogerna är anställda av stadsdelsförvaltningen och ska vara en länk mellan socialtjänsten och skolan. Denna yrkesgrupp kan ha en viktig roll i att tidigt upptäcka elever som riskerar att hamna i våldsbejakande grupperingar. Även fältassistenter och personal på ungdomsgårdar och träffpunkter möter unga i olika sammanhang och kan därmed upptäcka varningssignaler och då samverka med socialtjänsten för att tillse att ungdomen och föräldrarna får det stöd de behöver.

Avhopparverksamhet

Idag finns ett begränsat stöd i form av så kallade *sociala insatsgrupper* (SIG) för personer mellan 19-29 år som är motiverade att lämna grov kriminalitet. SIG Järva har sedan fyra år bedrivits tillsammans med Spånga Tensta stadsdelsförvaltning och i dagsläget är antalet sökande fler än vad verksamheten kan erbjuda. Rinkeby Kista stadsdelsförvaltning påbörjar under år 2017 att förbereda drift av egen SIG-verksamhet inför 2018. Organisatoriskt kommer verksamheten att finnas inom förvaltningens missbruksenhet.

Stadens enhet för hemlösa har en avhopparverksamhet för polisens personsäkerhetsarbete vilken erbjuder boendestöd till individer som är hotade till exempel personer inom grov organiserad brottslighet.

Anhörigstöd

Föräldrarådgivarna som arbetar inom Familjehusets verksamhet ger samtalsstöd till föräldrar med barn upp till 18 år. Om föräldrarna har barn som är över 19 år så kan dessa inte få hjälp av föräldrarådgivarna. För barn och unga under 18 år, som befinner sig i en olämplig miljö och det finns fara för att den unge kommer till skada kan skyddsboende erbjudas, detta kan även erbjudas vuxna anhöriga som befinner sig i liknande situation.

Åtgärdsområden

Förvaltningen avser att ta fram information och tydliga rutiner om hur medarbetare ska agera om situationer rörande våldsbejakande extremism uppstår, dessa rutiner ska all personal i berörda

verksamheter känna till. Alla berörda chefer ska informeras om sekretesslagen och när man har rätt att frånga sekretessen. I riktlinjerna beskrivs att drabbade av extremism i akuta situationer ska få stöd och trygghet och att anhöriga inkluderas i denna grupp. Hur stödet ser ut anpassas efter individuella förutsättningar. Alla insatser ska utgå från individuella bedömningar att det vid beslut om insatser ska tas särskild hänsyn till kunskap om individens aktivitet inom extremistiska organisationer och miljöer. Om socialtjänsten får kunskap om anhöriga eller närstående till barn och unga samt vuxna som är involverade i våldsbejakande extremism ska anhörigstöd erbjudas. Det anhörigstöd som för närvarande finns inom förvaltningens verksamheter är inte anpassat för målgruppen. Det befintliga stödet riktar sig till anhöriga till personer med funktionsvariationer, med alkohol- eller narkotikamissbruk. Under 2017 behöver förvaltningen undersöka hur ett stöd till anhöriga utifrån våldsbejakande extremismperspektiv på bästa sätt kan organiseras och att personal som ska stötta anhöriga får relevant kompetensutveckling för uppdraget. Förvaltningen ska även utreda möjligheten om medborgarvårdarna till viss del kan utgöra ett stöd för en orolig anhörig utifrån att de har långvarig förankring i området och därmed har medborgarnas förtroende.

Rädda Barnen erbjuder en stödtelefon för anhöriga där personalen ska kunna ge samtalsstöd per telefon men också kunna hänvisa till förvaltningens kontaktfunktion. I Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning är det mottagningsgruppen inom ekonomiskt bistånd som har ansvaret för kontaktfunktionen. Personalen ska utbildas i vad det innebär att ta emot samtal från Rädda Barnen.

Samverkan

Nuvarande insatser

Förvaltningen har idag flera samverkansfora när det gäller förebyggande arbete. I rådet *Trygghet i fastigheter och utemiljö* ingår personer från förvaltningen, politiker samt fastighetsägare med flera, uppdraget för rådet ligger inom ramen för situationell brottsprevention vilket innebär trygghetsskapande åtgärder i boendemiljön samt åtgärder för att minska möjligheten att begå brott.

Den sociala preventionen sker inom *Myndigheter i samverkan* (MYS) och innebär samverkan mellan socialtjänst, polis och förskola/skola. Arbetet bedrivs för att främja barn och ungas uppväxtvillkor. MYS har en styrgrupp med berörda representanter, fyra områdesknutna grupper för barn inom för- och grundskola och

en grupp som rör unga 16-20 år. Frågor gällande våldsbejakande extremism beaktas inom både områdesgrupper inom rådet Trygghet i fastigheter och utemiljö samt inom de respektive områdesgrupperna.

Vidare finns en överenskommelse mellan stadsdelsförvaltningen och polisen där förebyggande av våldsbejakande extremism ingår i lägesbilden. Samverkan gällande våldsbejakande extremism kan delvis ske inom nämnda samverkansfora.

Åtgärdsområden

Nuvarande styrgrupp och arbetsgrupp kvarstår. Utöver dessa har en lokal samordningsgrupp bildats med flera aktörer i området. Representanter från följande verksamheter ingår; missbruksenhet, socialpsykiatri, barn- och ungdom, ekonomiskt bistånd, fritid, preventionsenhet, säkerhets- och brottsförebyggande strateg, medborgarkontor, säkerhetsansvarig på kulturförvaltningen, jobbtorg Kista, polis, Fastighetsägare i Järva, Järvapsykiatri, SFI-Rinkeby samt adjungerade representanter från civilsamhället. Medarbetarna i samordningsgruppen ska kunna ges särskild utbildning och fortbildning för att vid behov vara en expertgrupp dit medarbetare kan vända sig för att få råd vid oro eller misstanke om våldsbejakande extremism gruppen ska även informera varandra om lägesbilden. Gruppen ska träffas fyra gånger per år och vid behov. Utredning pågår om gruppens samarbete med Spånga-Tensta. (se bilaga)

Rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer tas fram inom den lokala samordningsgruppen. Samverkan mellan förvaltningen och polisen regleras i samverkans-Överenskommelsen. Samverkansöverenskommelserna beskriver, utifrån en gemensam lägesbild, relevanta brottsförebyggande aktiviteter där våldsbejakande extremism är en del. I rådet *Trygghet i fastigheter och utemiljö* ska de frågor rörande våldsbejakande extremism behandlas som är relevanta för rådets medlemmar.

Förvaltningen ska beakta möjligheten till samverkan med civilsamhället. Förvaltningens representanter inom den lokala samordningsgruppen ska informera aktiva föreningar och samfund i området om hur förvaltningen arbetar och vart man kan vända sig vid oro för individet som uttrycker våldsbejakande.

Genomförande och uppföljning

Enligt stadens riktlinjer ska handlingsplanen behandlas av ansvarig nämnd och godkännas av kommunstyrelsen. Handlingsplanen ska följas upp årligen inom ramen för ordinarie styrning under målet om att Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar. En första uppföljning av vidtagna åtgärder görs i samband med årets verksamhetsberättelse. Uppföljning sker även löpande i olika forum, exempelvis inom ramen för samverkan med lokalpolisen. Handlingsplanen revideras årligen utifrån aktuell lägesbild. Lägesbilden tas fram tillsammans med andra berörda nämnder samt i samarbete med polisen. Nästa revidering sker i samband med tertialrapport 1 2018. I revideringen ska status på föregående års vidtagna åtgärder framgå. Lägesbilden följs upp i det ordinarie arbetet och uppdateras vid behov samt inom ramen för samverkansöverenskommelsen mellan förvaltningen och polisen.

Bilaga. Organisationsskiss

Sammanfattad åtgärdsplan

Myndigheter i samverkan (MYS), Mentors in violence prevention (MVP, Våldsbejakande extremism (VBE), * = ordinarie verksamhet

Åtgärd	Ansvarig	Påbörjas	Löpande	Avslutad
Kontaktfunktion till Rädda Barnens stödtelefon	Mottagningsenheten avdelning socialtjänst vuxna	2017	*	
Handlingsplan angående ungas delaktighet Projekt flickors fritid och delaktighet	Ungdomsstrateg samt en projektjänst	H 2016		V 2017
Samordnare för fritidsfrågor för unga med funktionsnedsättning	Enhetschef fritid		*	
Våldsförebyggande metod MVP	Projektledare	V 2016	*	
Checklista gällande social	Strateg för trygghet och säkerhet		*	

oro inför varje helg till goda krafter i området				
Fältassistenter, medborgarvårdar, ungdomsvårdar samverkar med andra aktörer och verkar i utomhusmiljö	Enhetschef preventionsenheten		*	
MYS - forum för social prevention	Berörda avdelningschefer Enhetschef preventionsenheten		*	
Specifik utbildning gällande VBE 7,5 p Lunds universitet	Medborgarvård, samordnare för VBE	V 2017		H 2017
Utbildning gällande VBE för berörd personal	Stadsledningskontoret			
Framtagande av rutiner för dokumentation över aktuella händelser som berör våldsbejakande extremism	Samordnaren	H 2017	*	
Översyn av riktlinjer gällande föreningsbidrag samt lokaluthyrning	Nämndkansliet	H 2017		H 2017
Socialtjänsten ska uppmärksamma om oro finns för våldsbejakande extremism i sitt stöd till barn och unga inom ramen för ordinarie myndighetsutövning gällande	Socialtjänst barn och unga		*	

utredning och insatser				
Socialpedagoger som arbetar i samverkan mellan skola och socialtjänst gällande elever som riskerar att inte nå målen	Enhetschef för preventionsenheten i samverkan med rektorer för grundskolans högstadium		*	
Utveckla lokal expertgrupp, utreda möjligheten till gemensam grupp med Spånga-Tensta	Styrgrupp VBE, preventionssamordnaren	H 2017	*	
Förvaltningen ska undersöka hur ett stöd till anhöriga samt utreda om medborgarvårdarna kan utgöra ett stöd för anhöriga	Styrgrupp VBE, Samordnaren	H 2017	*	
Trygghet i fastigheter och utemiljö (f.d. BRÅ) forum för situationell prevention	Stadsdelsdirektör, säkerhetsansvarig		*	